

FEBRUAR 13. VII. sz.

PERSEPOLIS.

(TÖRTÉNETI BESZÉLY.)

OBERNYIK KÁROLYTÓL.

(Vége.)

IV.

Másfél század folyt le Graecia fölött.

A hellennép lezengé ifjukora dalait, megharczoló a szilaj erő és lelkesedés tusáit, s e vad erő meglankadt, elfáradt, kimerült a sok testvérharczban.

A marathoni, salamiszi és plataeai napok letűntek, s velök az erőteljes, fáradni nem tudó, tántorithatlan bajnokok, kik gyakran egy egész kort, egész hazát képviseltek nevökkel. Thermopyle dicsősége nem virult fel többé. A félvilággal küzdni tanult harcziás szellem kihunyt, mint a héroszi korszak ábrándos, vállalkozó szelleme. A hajdani nagy férfiaknak csak sirjaik s emlékoszlopaik maradtak fen, hogy néha-néha szent ihletre gyujtsák az elpuhultabb kor fiait. Sparta egykori vasereje megtörve, Athén önműveltségében elfajulva. Thébenek nem született több Epaminondása, s a Perikles és Aristides korát visszaidézni az isteneknek sem állott volna hatalmukban.

Igy akará a végzet, vagy talán így kelle a tényeknek alakulniok az emberiség történetében.

Éjszakon azonban egy új hatalom tünt föl az erő vitézség gazdag fény-sugáiraival, hogy mint nap szétáraszsza a dicsőség ragyogványát, s egyesítvén a leigázott hellennépet, messze tartományok kövér mezeire vezesse a győzhet-

len phalanxokat, mellyek eddig csak a kised hazák szabadsági harcaiban, vagy siralmas testvértusákban bizonyíták be a görög erő, fegyelem és rettenthetlen vitézség magas előnyeit. Fülöp vitézsége s armánya győzött; Cheronea talán letörlötte volna Hellas egéről Marathon és Salamis csillagait, ha a győztes király és sereg nem szintugy görög lett volna, miként az igába hajtott államok. A hellennép csak hellen által döntethetett meg. — Sándor vaskarja ismét szétszórta s leveré a nyugtalan titánokat. Görögország függetlensége leűnt örökre, miként szép csillag a látkör tengerében. Demosthén hasztalan mennydörgé el megrázó szónoklatait; a hősök hiában küzdöttek, — az anyagi erő túlnyomó lön, s Athén és Sparta egyformán meghajták fejeiket az idegen hatalomnak.

Ámde Hellasz ereje azért még nem volt megsemmítve, de egyesítve. Az egykori szilaj erő kitombolta magát. A féktelen hegypatakok, mellyek szirt-oromról szirtomra hányák vad szökdeléssel viz-sugárait, s gyakran széttöredeztek, most nagy, hatalmas folyammá egyesülének, melly erőteljesen tolá tovább sodró hullámain, hogy eláradjon, szétterüljön, s előbb pusztulást, majd miként Egyiptom szent folyója, termékeny áldást hagyjon maga után. Hellaszt nem idegen barbar uralkodó hajtá kormánypálczája alá, hanem olyan, ki már azelőtt föl vala jogositva Olympián versenyezni. Aristoteles egykori lánglelkű növendéke, nem akarhatta semmivé tenni Graecia régi dicsőségét, sőt új koszorukat kívánt aggatni a nemzeti dicsőség oltárára. Hellasz parányi államai elveszték ugyan ön állásukat: de a nemzet megvolt, s a kis államokra szakadozott nép helyett egy nagy egyesült birodalom állott elő a hir- és dicssovár ifju király erőteljes kormánya alatt, ki bebizonyítandó vala, mit tehet az egy célra egyesített hellen vitézség, műveltség és vállalkozó szellem.

Hellasz még mindig szép, bájos s megragadó volt. Oltárain jóillatu áldozattüzek égtek, a szent berkek magas röptü himnusoktól zengének. Olympia még folytonosan lángra tudá gyujtani az ifju lelkeket egyszerű zöld koszoruival, mellyek, miként a szerelem szívből felforró, de mesterkéletlen ajándokai, épen az által tudtak annyi elragadó ingert szétönteni. Pindar lángbetűkkel írott győzelmi énekei még heviték a forró déli vért. A nemzeti érzelem és vallás által hevült művészek megtestesült phantasiai még állának a templomokban. Arcadia boldog pásztorok sipjaitól zengett, Corinth gazdagsága nem fogyott, s Athén még mindig élénk, mozgékony s vidám volt. Ifjai tanulák ismerni a régi kor jeleseit, s üzék a szerelem csábító játékait. Hölgyei műveltek, bájolóak valának, mint a lefolyt erényesb, de durvább korban nem. A kellem és szépség rózsaszín fátyola fődözé még büneiket is, ha ugyan bűnnök lehet nevezni, bárminő alakban és körülmények közt, a természet legszebb tüneményét — a szerelmet.

Sándor, kit nagynak nevezett a világ, egyitni kezdé Göröghon harcosait, hogy a már akkor roskadni indult Persiát meghódítsa, sőt egész Ázsia fölött kiterjeszse a görög név dicsőségét.

Serege nem vala számos, ha a szem Ázsia rengetegeire, a nagy király temérdek népére s kimeríthetlen gazdagságára tekintett. Ámde ő helleneket vala vezérlendő, kik már több ízben behozták a szellem túlnyomóságát a tömeg fölött, s a mi talán hiányzott a mérlegben, a tulsulyt megadá az ifju uralkodó óriás szelleme. . . .

Athén egyik népesebb utcáján, magas platánoktól árnyalva álla egy ház, egyszerű, miként a városnak többi magánépületei, így hozván azt magával a demokratikus köztársasági szellem: azonban a lakosztályok benső része csint pompát és valódi keleti kélmet lehelt minden szögletből. A szobák elrendezése és jellege egyedül női lakást gyanított. Benn a falak fénylő alabást havától ragyogtak, s a corinthei oszlopok koronáin arany és elefántesont cifrázatok emelék az építészet pompáját. Az ékesen festett mennyezet, a babiloni szőnyegekkel bevont padozat szépségével versenyzett, mellyekben kitünő művészek kezei valának fölismerhetők. Az aranyvirágokkal átvert bibor pamlagok és székek a festett falakon álló ezüsttükörök játékaiban sokszoroztattak meg, s figyelmes szemlélő könnyen átláthatá, hogy e lakban több tartományok gazdag művei vannak, épen annyi gondnal, mint költséggel egybehordva.

A legbenső teremben, melly az urnő hálókamrája volt, minden meghaladá a többi osztályok pompáját. Az ágy dagadó párnái, carthagói hőszingyolcsból készülve, habzó selyem függönyök mögül tekintének elő, miként a tenger fehér fodrai, midőn a szerelem istennője kiszállt közülük. A falakon Göröghon legelső művészeinek kezei varázsoltak elő csábító nyomokat az eszményített szépség ezernemű alakjaiból s a butorok bibor- és selyemtakaróin szemkápráztató színvegyületben pazar pompa ragyogott. A szögletek és fülkék mélyedéseiben márvány-szobrok álltak, lebilincselő, megragadó phantasticus állásokban mutatva föl a plastica tökélyeit. Ott álla a kéziyas gyermekisten, ott Aphrodite s Zeusz atyának több szerelmi tárgyai. A szobában könnyű illatpára fátyola terjengett, miként tavasz lágy ködrétegei, mellyet a reg szellője hajt tovább. A kiseded oltárkán arany vásában a legfinomabb afrikai ambra égett, az edény keskeny nyílásokon bocsátván föl az édes illatfelhő selyemszállait. Ez illat éltető és kábító volt, miként maga a szerelem; megnyitá az érzékeket s mámoros ittasságba merité a lelket; — ezerféle szép álmok tündéreképeit szötte át a phantasián.

A bejövettel szemközt alacsony kerevet állt, tömött tyruszi biborral borítva. A pamlagon egy hölgy hevert, félig ülő helyzetben. Öltözéke legegyszerűbb házi pongyola, a vékony szövetű tiszta fehér tunica még csak át sem

volt szoritva övvel kebele alatt s az ezenfelül gondatlanul odavetett palást inkább a kerevetet s földet takará be sűrű redőkben. A nő szép és fiatal. Színe halvány, de tiszta és gyöngéd, mint a gyöngyvirág hava s lelkes szenvedélytelt nagy fekete szemei legfényesebben ragyognak a terem drágasági közt. Elterült hollófürtei, mint fekete vizesés folynak le keblére, a kinyuló parányi lábcskák könnyeden nyugosznak a puha bitoron, mintha két szép fehér galamb pihenne ottan.

A hölgy mellett a kerevet előtt fekete fából készült öltöző asztalka áll, három lába aranyozott hajlással szeszélyes kigyóalakot tüntetve föl. Rajta pazar gazdagság és fényüzés van egybehalmozva. A felrakott ékszerek a csillagok ezernemű szinpompáját villogtatják. Köztük arany szelencékben a veres fehér és fekete porok az arcz és szemöld festésére, mi általános szokás vala az athénei nőknél.

És minden gazdagság, kényelem daczára a hölgy homlokán komoly felleg látszik ülni. Hódító szemei egy pontra vannak szögezve; a máskor öröme, mosolyra s kéjre szokott száj az unalom s melancholia keserű vonalával vesztegel. Az egész egy felhős nyári hajnal; fekete fátyol alá takart rózsabimbó.

E hölgy az athénei Thaisz, korának egyik leghíresebb leánya, — szép és kedves, minő a görög éghajlat alatt Aspasia és Lais honában születhetett, hetaira miként azok.

Tudjátok-e, mi volt Athénben a hetaira?

Lángoló meteor, melly szikrázik és elpattan s melly kedves bámulatot gerjeszt a lélekben. Csodaszép virágesemete, mellynek illata édes, de bódító.

Öröme született, az öröm rózsáit függeszteni e halvány élet arczára!!

Szépségét a természet adá, — ő kellemet párosított mellé. Lelkét magas műveltségre emelte, — e nélkül nem hódíthatott volna sziveket, nem lehetett volna öröme a világnak.

Ő költészete volt a világnak: — a közélet színésznője, játszva indulatokkal és szenvedélyekkel, bölcsékkel és királyokkal.

Oldala mellett megifjult az aggkor, feledte komolyságát a philosoph, s ember lön, — lerakta gondjait az államférfi, s emberi örömöket érze; szépsége lelkesíté a költőt, a festész és szobrász alakjáról lopta el a vászonra vagy márványra a legmagasb ideál szépség vonásait.

Illyen volt Thaisz.

Athénben születve és növeltetve szelleme nem mindennapi kiképzésben részesült. A tudós könyvbuvár ismereteit csodálta s rabjává lön; — a sophista éles elménczsége által győzetett le; — a költő és művész izléstudománya s mérész eszméitől elragadtatva borult lábaihoz; — a mindennapi emberek közül

egyiket kellemes táncza másikat lantja szötte hálójába. Mindenkié volt és még is senkié, mint önmaga a nap, mint a madárdal vagy mint a hús forrás.

Hire Graecia határain tul elhatott. A gazdag külföldi talentumokat áldozott, hogy megismerhesse. Dus kincsek özönlöttek lábaihoz, arany, ezüst, drágakövek környezték, miként a holdat a csillagok. Pazar kézzel költhette vagyionát s még se fogyott. Lakása fényben s pompában tulszárnyalt minden mást Hellaszban. Költők énekelték bájait, ifjak őrvjögtek szerelmeért. Keresett, csodált, imádott volt minden nők felett.

Ez volt Thaisz, a hetaira. Ennyi fényt, boldogságot, ragyogást pazarolt rá a természet és sors, — s mégis jelenleg borus arcczal, kimerült, kedélytelen tekintettel ül kerevete vánkosain.

Mi bánthatta e nő kebelét? Kevés volt-e még számára a gondviselés örömforrása? Szükmarkunak látszott e előtte az istenkéz, melly szerelem záporával hintette fejére az élet legszebb ajándokait? Panaszkozhatott-e bármi kis részben az örök igazság ellen, hogy nem élvezett valamit azok közül, mik az ember életében elérhetők?

És még is szemei bádjadtan nyugosznak a szoba csillogó pompáján, kedvetlen, elégtelen vonásai nyilván elárulják az önmagával, az étellel ki nem békült lélek nyugtalan hullámzását.

Meghitt rabnője már perczek óta hallgatva áll az ajtó mellett, a nélkül; hogy ez látná a régi hű cselédet.

— Asszonyom, kezdé végre a rabnő, midőn látta, hogy urnője legkevesbé sem akar jelenlétére figyelmezni, — asszonyom, az idő dél felé jár; talán parancsolod, hogy felöltözni segítsek?

Thaisz semmitsem válaszolt s nem is hallá a nő figyelmeztetését, tompa, merev, élettelen tekintettel merült egy bizonyos pont szemléletébe, a nélkül hogy valamit vizsgálni, vagy gondolni látszott volna.

— Asszonyom, ismétlé a hű cseléd hangosabban, dél közelg, szükséges volna felöltözöd.

Thaisz meghallá e másodszori felszólítást, nagy égő szemeit rabnője felé fordítá, mintegy kérdő tekintetet vetve a szolgálóra.

Ez harmadszor ismétlé figyelmeztetését s egyszersmind közelebb lépett urnőjéhez.

— Néhány levél van nálam számodra, szóla ujjal a rabnő, — kötelességemnek tartám, mielőbb átszolgáltaltatni.

E szavakkal urhölgye elé lépven több levéltekercset nyujta át.

Thaisz hidegen, gépszerűleg fogadta el a leveleket, — darabig néma részvétlenséggel szemlélé azokat, aztán megvető arczkifejezéssel egy szögletbe hajítá mindnyáját.

— Ah urnőm, mit cselekszel?! kiálta föl ijedelmes csodálattal a rabnő, ki illyféléket ezelőtt sohasem tapasztalt; — a levelek mind Athén legelső polgáraitól irattak hozzád.

— És ha királyok irták volna is, mit tesz az? kiálta Thaisz indulattal s megvetéssel. Thaisznak nincs kedve e nyomorult önzők nyilatkozatait olvasni.

— A mint szépségednek tetszik, szóla alázatos hizelgő hangon a rabceseléd: de azt mégis el kell mondanom, hogy már ma többen akartak látogatást tenni nálad, azonban kénytelen válék visszautasítani a derék férfiakat, mivel még nem valál felöltözve.

— Helyesen történt, felelé Thaisz hideg laconicus rövidséggel.

— Itt volt a gazdag Dinias s a szép Aristarchon, folytatá tovább a csevegő rabnő, ki az eddigi fagyos egykedvűségben, felfogása szerint, csupán női szeszélyt, vagy valami szerelmi viszonyból credt boszuságot gyanított; — kívántak volna látni a hősies Proxenes a büszke Chares, és Stratocles, mindnyájan ifjak és gazdagok. De leginkább fájlalta, hogy nem juthatott hozzád, Parmenio. Jól ismerheted őt, legalább hire után. Ő a macedoniai ifju királynak legkedvencezbb udvari embere, e mellett deli és lovagias. Ez csupán a mai napot tölti még Athén falai közt s holnap visszaindul hazájába. Sajnálta, hogy nem láthatott, azonban azt mondá, hogy ha küldetési ügyei engedendik, még ma sietni fog, hogy Athén legszebb hölgyét láthassa.

— Félre e nyomorult csevegéssel! riadt föl türelmetlenül Thaisz. Mit nekem e büszke bábok? mit akarnak ők? szerelmet? Én nem szeretem, sőt gyűlölöm mindeniket — El! távozzál te is. Ha valaki keresni fog: mondd, hogy nem akarok senkit elfogadni.

— Asszonyom, rebegett a rabnő még inkább megrémülve s tisztelettel hátrálva urnője előtt, — határozott akaratod-e ez? nem kell-e később talán megbánnom, ha e parancsot pontosan teljesítendem?

— Kimondtam, szóla Thaisz hidegen, enyém a határozat, tied az engedelmesség.

— Parancsodat át nem hághatom s nem is fogom áthágni soha, szóla sohajtva a rabnő, — s meghajtván magát a teremből gyorsan távozott.

A szép hetaira magában maradván, ismét szórakozott gondolatokba merült, junói szemeit merőn szegzé maga elé, csak pilláinak selyemszárnyai mozdultak néha néha, mint az égen függő csillag, melly önmagából ontja a fény tűzszikráit.

Darab idő telt el így. Végre a hölgy, mintha valami eszme villant volna föl agyában, élénk tüzzel ugrott föl s bő palástját magára rántva a teremben

sebes léptekkel föl s alá kezdett járni. Szemei lelkesült lángot szórtak s halvány arcza haván hajnalszerű rózsafény szövődött át.

Kinyitá ajtaját s az elutasított rabnőt szólítá be.

— Halld, szóla Thaisz a nőnek, ha Parmenio keresni fog, elfogadom őt. Mihelyt érkezik: vezesd hozzám, — — ámde csak őt, egyedül őt. Érted? — A többieknek nem fogom magamat mutatni. Egyedül Parmenio jöhet hozzám.

— Értem, asszonyom, felelt a rabnő, parancsod szerint fog történni minden.

— Most jer, föl akarok öltözni, folytatá Thaisz, mert késő van, mint mondá.

Azzal asztala mellé ülén a rabnő segíté őt öltözésében. Arcza, valamely eszme által hevítve, rózsalángban égett, szemei tisztábban ragyogtak a gyémántnál, szája körül vidám de lelkesült mosoly röpkedett. Hajának bársonysátora hosszan beárnyalá a lilomnyakat. A rabnő különféle fonadékban csigás gyűrűkben foná azt feje köré. Néhány percz mulva bűvös szépségben tünt föl a hetaira, miként a nap, mely aranyfelhők közül tekint a földre.

Est közelgett. A nap a nyugoti mesés tartományok fölött álla. Az Acropolis kupjainak árnyai sötéten nyulongtak a keleti tenger felé. — Parmenio nem csalta meg a rabnő gyantását, ismét eljőve s késelem nélkül bebocsáttott a kellemes urnő teremébe.

— Hogyan, szép Thaisz, szólt a belépő Parmenio a bűvös szépségű hölgyhöz, te talán boszut akarsz állni hazáért, Athénért Macedonián, hogy olly nehezen adsz engedélyt láthatásodra.

— Szavaid talán többet tartalmaznak, mintsem gondolnád, jegyzé meg Thaisz könnyü mosolylyal.

— Ez kemény boszu lenne, szóla ismét Pannenio. Igy Athén végre is ura volna Makedoniának, mert mi mindnyájan — bár egyébként szabad férfiak — rabjaivá lettünk szépségednek.

— Pannenio így gondolkozik? kérdé csintalan bájjal a hetaira.

— Én láttalak s ez elég, hogy örökre hódoljak kellemeidnek. Mellyik hellen az, ki meg ne győzetnék a szépség fegyverei által. Én Anacreonnal tartok, ki azt mondja: „a szép nő tűznél, fegyvernél hatalmasabb.“ — Sándor népeket, tartományokat tud hódítani, te sziveket és lelkeket, — te hatalmasabb vagy Sándornál.

— Ámde más költőitek azt mondják, hogy a nő gyöngé, s önmaga Anacreon is épen azon helyen említi, miszerint a hölgynek a szépségen kívül egyéb fegyvert nem adott a természet. Tehát én is ezen eszközhez folyamodom. Meglássuk lesz-e hatása? Szóljunk komolyan, Parmenio. Megvallom önzésemet,

azért fogadám el látogatásodat, hogy jó szivedet, befolyásodat s talán rokon-szenvedet igénybe vegyem.

— Parancsolj — monda ez. Mit csekély körü hatásom végbe vihet, mind azt kész vagyok följánlani Graecia legelső szépségének.

Thaisz darabig hallgatott, aztán szóla:

— Sándor Asiába, a persák ellen készül hadjáratra.

— Igen, pár hó mulva indulunk, felelt Parmenio. De mit tartoznak az országos ügyek a szerelem földi istennőjére?

— Én kérni akarlak, mondá a hölgy édes hizelgéssel, hogy ha befolyásod van Sándornál, eszközöld ki számomra, miszerint Makedonia királyával, s a minden hellenek vezérével, mint barátnő, udvari hölgy vagy bárminő név alatt Asiába mehessek.

Parmenio lelkes szép szemeit csodálkozva fordítá a hölgy felé.

— Te tréfálsz, Thaisz! szóla kis szünet után mosolyogva.

— Nem, nem, válaszolt ez még meggyőzőbb komolysággal, határozatom a sereggel, ha lehet, a király körében, Asiába menni.

— Ah, szólt Parmenio, feledtem, te megelégtetted az egyszerű polgáron kivivott diadalokat, s ezeket eldobod örömet egy királyért. Uralkodót akarsz győzelmi kocsid előtt látni. Ámde jól vigyázz. Sándor nem könnyen kóditható, — inkább meg tudja jutalmazni azokat, kik munkán s fáradalmahon keresztül a hősi dicsőség oszlopához vezetik, mintsem azokat, kik a kéj és gyönyör lágy ölelési közt a jövődő koszorukat letépiék fejről.

— Macedonia nagy királya ez iránt teljes bátorságban lehet, válaszolt Thaisz némi magasztossággal. Én nem tudom: azon szépség, mellyet sajátomnak mondanak, leend-e rá nézve hatással: ámde azt ígérem, hogy bárminő szerelmet tudnék is gyujtani az ifju hős keblében, sohasem igyekezném őt föltartóztatni pályáján. Sőt inkább esküszöm, miszerint mindaz, mit szépségem tehet, arra fog irányoztatni, hogy a király végbe vigye azt, mire hivatva van, végbe vigye nagyszerű küldetését s képviselve egész Göröghont, hódításai közt bevégezze a sors követelését, azon követelést, melly Görögország hajdani történetén, szenvedésein s jelenlegi méltóságán alapul.

— Mit tesz ez? kiálta Parmenio bámulattal.

— Boszut állani hazámért, a görög népért; tanuja lenni a boszuállásnak, melly most az egykor hatalmas Persia ellen készül, felele Thaisz lelkesülten, mialatt szemei nem földi lánggal ragyogtak.

— Boszut állani? szóla felkaczagással Parmenio, — miként? Boszut állani?! Minő eszme ez? A hölgy szeretni, vigasztalni s gyönyört adni teremtetett. Bíz a népek és országok ügyeit férfiakra, kiknek ez istenek után, gondjuk. A te szemeidhez nem illik a harag, gond és boszu, miként Erosz ke-

zébe Zevsz mennyköve. A hajnalcsillag nem nézhet haragosan a földre. Te csupán a mi örömünk légy. Így szerethetünk, így hódolhatunk kellemeidnek.

— Mert én hetaira vagyok ugy-e? de azért hellennő vagyok, s talán inkább mint mások, mert nekem nincs családom, kit szerelem karjaival fűznék magamhoz, — az én családom a nép, mellynek körében élek. Én ismerem e nemzet történetét, épen olly jól, mint országos férfaitok, történészeitek vagy bölcselkedőitek. Tudom mennyit szenvedett ez egykor a médusoktól, s bár Athén hatalmasan visszaveré a nálánál nagyobb Gygaszt: tudom még is, hogy volt idő, midőn a nagy király serege fölétgé Cecrops várát, s halomra öleté benne a tehetlen, honmaradtakat. Most azonban a végzet kereke megfordult, s a hatalmas istenek Hellas fölött seregbe csoportosulva boszuló kezekkel vissza akarják szórni a nyilakat és tüzet azok ellen, kik egykor hazám ellen csóválták. Én hellennő én athénei vagyok, — látnom kell, miként hajlik meg az egykor büszke s még most gazdag Méd a görögök érdemlett csapásai alatt. Tombolnom kell vesztükön, miként ők ujongtak egykor Athén siralmas pusztulása fölött. Részes akarok lenni a diadalban, pusztításban, gyujtogatásban. S érzem, ez így fog lenni. Nem csak Socrates birt daemonnal, ki neki megjelenté a teendőke, — nekem is van ilyen. Athénnek sok és veszélyes ellenei valának, kik méltatlanul bántak a jobb sorsra érdemes hazával. Ezeket most mi büntetjük meg, — másokon majd egyebek fognak boszut állani.

Mig a hölgy ezeket jósnői lelkesedéssel elmondá, Permenio ámulattal teljes tekintetet függesztett Thaiszra, kinek szemei lobogó fényben csillagzottak, s arcza fejr márványán a hajnal égő rózsái nyiladoztak. A férfi hallgatott, a nem várt jelenet csodálat kötelékeivel lánczoló nyelvét.

— Ne csodálkozzál e lelki állapotomon, folytatá aztán kevés szünet mulva a hetaira kissé csillapultabb és szelidebb tüzzel. Egy idő óta utálttá vált a világ, az emberiség sőt enmagam is előttem. Ifju voltam és szép, midőn a világ elragadott s én a világot. Örömet adtam ennek s ez is azt nekem: de az öröm keserü utóíztagyott nálam. — Mindennap hódolók seregétől valék környezve, ámde azok nem enmagamat szerettek, s nem volt csak egy sem annyi közöl, ki mint szellem szellememre hatott volna. Az ember pedig csupán mint lélek élhet, örülhet, lehet boldog, nagy és dicső. Mint a lant, mellyen sokféle kezek játszanak, elzengettem a hiu örömek danáit, de a hur, ha érintetlen álla, pusztá, hideg, élettelen volt. Egy szép oltár vagy oszlop valék, mellynél mindenki szivesen áldozott, mindenki bámulva merengett: ámde ez oltár, ez oszlop nem volt senkié, — mindenkié volt. Virágkoszoru valék, mellyel a szilaj vendégségben a homlokot és kehelyt megkoronázzák s melly mig elterjeszti büvillatát a mámor gyönyörei közt, a jókedv elmúltával elhányatik lábbal tapodtatik. Meguntam, elátkoztam e nyomoru szerepet. Gazdag valék,

fény hullámzott körülöm, kényelem ringatott karjain: de volt e ezéom, melyért ez életben küzdöttem, s melly erőt lélekemelkedést kölcsönzött volna? Békétlenné lettem magammal, sorsommal, a világgal. Az édes szavak üreseké vál- tak, mert megszoktam mindennap hallani azokat. Gazdagságom halvány fény- nyel sugárzott felém, nem volt bája az aranynak, gyémántnak, gyöngyöknek és selyemnek; — ezek csak egy élettelen élet koporsó- és sirékei valának. Minden gyönyörét élveztem az életnek, — most szenvedni akarok. Eddig csak azt ismertem, mi vidám, kedves, öröm- és kéjadó; — most látni, eszkö- zölni akarom a boszuállást, öldöklést, harczot, pusztítást. E nélkül meg lesz halva lelkem egészen. Eddig a valóságnak éltem, most egy eszméért, vágyért gondolatért élek. E nélkül nem lehet boldogságom. Elérem e vagy nem az égő föltételt? az mindegy, utánna kell mennem. — Ezért ha részvétet táplálsz irántam kebledben, segíts, hogy Sándorral Ásiába mehessek.

A macedoniai főember megigéré a kedves nő kívánatát, egészen más ér- zelmek és gondolatok közt távozott, mint minőkkel belépett. Ő egy művelt el- més s vidor kedélyü nőt vélt ott találni s talált szellemet, melly megvetve az átélt világi örömeke lerázta magáról a mindennapi vágyakat. Ő szerelmet keresett Thaisznál s bámulatot visz attól keblében.

Parmenio teljesíté igéretét. Göröghon legszebb hölgye annak legnagyobb vezérével indult el Ásia ellen, ez hogy Hellaszért, amaz, hogy Athenért bo- szut álljon.

* * *

Nem a költő, a történész föladata leirni Sándornak ásiái hadjáratát, melly talán még inkább nagyszerü, még inkább csodás, bámulatgerjesztő leendett, ha abban nem görög kar és fegyver volt volna a tényező. Az egész Hellasz egye- sült ereje viszonylagosan nem tett most többet, mint azelőtt másfél századdal a kis Athén; annyival inkább, mivel Persia ereje már ekkor sokkal roskadtabb volt, mint Dárius és Xerxes fénykorában.

Azonban a hadjárat így is nagyszerü, így is dicső volt, Ázsia még tö- mérdek erőt és kincset rejtett magában s a nagy királyok milliókát állithattak ki védelmül a berontott Herkules ellen. Ámde Granicus és Issus szomoruan bizonyiták be, hogy Persia minden kincse s fegyverese nem elég gátat vetni a szellemileg sokkal hatalmasabb görög vezér ellen. — Darius Codomannus még egyszer összegyűjté roppant táborát, s felragyogott az inkább csodaszépségü és pompájú, mintsem harczolni tanult sereg. A nemezis karja már elkezdé mű- ködni. Százötven év mulva azon nép pusztitá Persia virágzó téreit, mellynek városai ezelőtt a most szorongatott birodalom harczosaitól elpusztitattak, s kik egykor önhitt büszkeséggel követelék, hogy előttök egész Graecia kardrántás nélkül meghajoljon.

Az arbelai csatanap szétszórta, elpusztította Darius iszonyu számú seregét. A szerencsétlen király futott, néptelen, országtalan, nem birva egyéb kincset életénél. A sors ezt sem hagyá meg. Áruló kéz által megöletett. Persiának nem volt többé királya. Persia a kis Göröghonnak egy része, egyik meghódított tartománya lön.

Sándor, miként félisten, diadalpompával tartotta bemenetelét Persepolisba, az egykor világhódító s most lábainál heverő Persa birodalom fővárosába, a nagy királyok temetkezési helyére.

A fényes városban, honnan azelőtt félvilágra szóló parancsok osztattak, melly azelőtt idegent csak mint hódolót vagy rabszolgát szokott látni falai között, hol földet csókolva jelentek meg a gazdag satrapák és külföldi királyok, most Hellasz fegyveresei mint győzők tanyáztak, — azon Hellaszé, mellyet azelőtt a persa királyok alig ismertek. A tündérpompájú királyi palotában a görög hódítóvezér üté fel szállását, hol azelőtt Göröghon és a görög függetlenség megsemmisítéséről tartattak tanácskozások és hozatott elbizott határozat. Cyrus és Darius bibortrónja most egy kis tartomány fejedelmének szolgált, ennek nyíltak meg a száz meg száz ragyogó teremek; előtte hajoltak meg az udvari nők, eunuchok, s a gögös főemberek. Minden ugy állott, mint régenten; a falakon még ott voltak a király hatalmát jelző festmények, élő gunkyépeként tekintvén le a nagy catastrophra. Ott állottak a dicsőítő feliratok, a sors meghazudtolta hiu tartalmukat, mint rendszerint meg szokott hazudtolni minden emberi gögös dicsekvést, bizonyítva, hogy a végzet, isteni erő, és tények elkerülhetlen folyama nagyobb, erősebb, a halandó minden erőködésénél.

Azonban míg Persepolis állott: addig a persa nép, ha levolt is győzve: de nemzeti léte nem volt elbénítva, megsemmítve. A hatalmas főváros, mint verő szív, még központja volt a leigázott népnek, még életet oszthatott mindenfelé, még jelképe lehete a nép életének. A régi emlékek, a királyok sirjai, az egykori fényes trón, a templomok, oltárok, oszlopok s nagyságot lehelő ábrák, feliratok még mindig megőrizték a nemzet emlékét, öntudatát, érzelmét. Míg e főváros állott: a persanép lehete leigázott, adófizető: de a nemzeti genius nem röpült el, — a nép nem feledte el önmagát, lételét, multját, — nem enyészhetett el. . . .

Homályos éj volt. Persepolisban, a királyi lak termeiben fényes vendégsereg gyült össze, mintegy győzelmi lakomát ülve annyi diadalok után. Ott ültek a görög sereg éltesb és fiatalabb vezérei, mindnyájan harczedzett hősök, kik már ezer halállal állának szemközt, — de azért a görög véralkat és dicsőségérzet csapongó vidámságával. Ott ült Sándor s mellette a gyönyörű Thaisz, mintha egy halhatlan isten sugáröltönyü csillagot hozott volna le magával. Izletes ingerlő étkek feküdtek az asztalon. Ásia kimeríthetlen gazdagságából.

Zamatos drága bor fénylett az arany és ezüst serlegekben. Édes illata a rózsakoszoruknak, mellyekkel a poharak és vendégek fejei körítették, a válogatott étkek és széthordozott füstölők ingerlő párájával vegyült egybe, hogy a legkedvesebb mámor ingerültségét öntse az idegekre. Hellasz és Persia csábitó rabnői szolgáltak a kedvre gyult vendégeknek, a bor és tömjén illatánál még ingerlőbb mosolyokat osztogatva szerteszét. Közben-közben bájos alaku táncosnők mutogaták föl a kecses testmozdulások ezernemű varázsait s a különböző zenészek és énekesek forgószélként ragadák egyik érzelemből a másikba a fölvert kedélyeket.

De legesábitóbb volt az est tündérei közt Thaisz. Szépsége, szelleme, műveltsége az egész vendégsereget elbűvölte, lebilincselte. Egyiket édes mosolya nyilazott át, másikat nyájas tekintete ragadott el, harmadik hallgató bájain merengett. Önmaga a macedoniai hős feledte harczait, dicsőségét, óriási hirszojját s terveit, — egyedül a szép hetaira látásán merengett; őt csodálta, lelke benne, rajta élt s a fölzaklatott szenvedély tűzszikrái löveltek lelkes szemiből, égtek arca fenkölt vonásain.

Éjfél után a zajos társaság eloszlott: de Sándor még a teremben maradt Thaiszszal. — Álom nem akart jöni a király szeméire. Lelke nem tudott lecsillapodni.

— Egy illy percz, szóla Sándor örömittasan a bűvös hölgyhez, fölér Persis minden gyöngyeivel s India aranyával.

Thaisz könnyü mozdulattal kisiklott az ölelő karok közül s néhány lépéssel távolabb ült a fejedelemtől.

— Te kerülsz engem? kiálta a király lángolón, — engem, kinek kegyeért milliók esengnek? Ifju vagyok; tetteim betölték az egész világot eddig is, meddig emberi erő érhet, parancsolok. — Te megveted szerelmemet?!

— Te félisten vagy, Sándor, szóla komoly nyugalommal Thaisz. Az emberek téged imádnak, s te azt nem tiltod el. Te több vagy, legalább több akarsz lenni, mint egyszerű halandó. Tisztelhetlek, hódolhatok hatalmadnak, nagyságodnak: ámde épen azért nem merészek szeretni, nem szerethetlek.

— Mit ér nekem az imádás, mit ér hatalom?! Te, egyedül te ne imádj, hanem szeress engemet. Előtted ember vagyok, miként mások. Mit ér nekem a szerencse, mit érnek a kivívott diadalok? mit Ásia meghódított városai, tartományai, aranybányái, gyöngyei, ha nálad örömet nem találhatok! Én örülni akarok, mint halandó. Elhánynám koronámat, dicsőségemet, gazdagságomat szerelmedért.

— Sándor, válaszolt a hetaira mosolylyal, bizonyítsd be, hogy nem akarsz lenni több pusztá embernél. Egy félisten előtt visszarettenek. Add jelét, hogy gyöngé halandó vagy s én szeretni foglak.

— Mit tegyek?

— Miért jövel át meghódítani Ásiát? szóla Thaisz. Hogy tartományokat hódíts? Ez telhetetlenség. — Hogy ezerket leöless a csatamezőn? — ez kegyetlen vérszomj. — Hogy nevedet a késő unokák is emlegessék?.. ez kiserü hiuság és önzés. — Hogy Ásia izes gyümölcseit, borát, élvezhesd? — Ez hitvány gyönyörvadászat. — Te nem jöhettél egyébért, a sors nem küldött el másért s Hellas egyesült népe nem áll, nem küzd melletted egyébért, mint azért, hogy az összes Görögönért boszut állj a persákon az egykori sérelemért.

— Hát nincs-e megboszulva Görögország? kérdé Sánbor türelmetlenül. Granicus Issus és Arbela bőven megtorlá Darius és Xerxes merényeit. Persiának nincs többé királya a hajdani vérből, — Persia rabszolgája Graeciának. Mit lehet még kívánni?

— Sokat igen sokat, válaszolt a hetaira élénken. Xerxes egykor fölégeté Athént, a védtelen Athént csupa boszubból, s visszatért polgárai csak elhamvadt üszkeket lelék az egykori városnak. Te meghódítád Persiát: ámde Persepolis még áll, fényben ragyogva, mint azelőtt. — Sándor, a persa fölégeté egykor Athént. Ha ember vagy s nem akarsz több lenni: meg kell boszulnod hasonlóval e tettet, s Persepolisnek tűz által kell elpusztulnia!

A király bámulva, meglepetve tekintett, bor- és szerelemitassága daczára is, a merész nő arczára.

— Kétkedel? monda a nő gunyos mosolylyal. Ki fogna ezért kárhozattani? minden görög dicsőíteni fogja nevedet. — Király, kezdé azután ismét a szenvedély ellenállhatlan édjével, tudd meg, hogy én szeretlek: ámde Macedonia királya csak úgy nyerheti meg Thaiszt, a görög hölgyet, ha boszut áll. Másként esküszöm a Styxre, hogy előbb meg tudok halni, semmint téged szerelemmel boldogítsalak. Igen, lakoljon Persia méltókép. Legyen fővárosa a lángok martaléka! Duljon a tűz tetőin s pusztítsa el büszke palotáit! — Akkor, — oh akkor Sándor, a lángözön ropogása közt, megmutatom neked, miképp tudok szeretni; — akkor tiéd vagyok egy boldog perczre, — ha kell egy életre. Szeretőd, rabszolgád leszek. Veled megyek mindenütt. Igen, így foglak szeretni.

E szavakkal a hölgy, remegő karjaival, körülölelé a hős nyakát, s égő ajkai Sándor arczát érinték, mikéntha dél forró szele fuvalt volna rá. A király idegein forró láng nyargalt végig; szívében, fejében vad szenvedély zivatara forgott. Ereiben vére tüzhullámokban futkosott szilaj szökésekkel. A szerelem örjögő, vad, dühös szenvedélyrohama magával ragadta lelkét. Szélvészként rohant föl üléséből, s szólitá a kültermekben ácsorgó öreit.

Egy pillanat alatt ki volt adva a parancs. Persepolisnek el kelle enyésznie.

Félóra mulva irtózatossá lángtenger áradt el az egész város fölött. A száz-féle alakban örvénylő tüzfolyam rémes világa közt recsegve omladoztak össze a birodalmi város fényes palotái, templomai s ékes karsú oszlopai, melyeket századok munkája hordott egybe, s melyeket az uralkodó persa faj büszkeségének s nemzeti palladiumának tekintet.

Macedonia királya a kavargó lángfényénél szerelemittasan tartá karjai közt a csábító szép hölgyet, míg odakünn ezerek ordítottak kétségbeesés közt, s egy egész nemzet életének adatott meg a legfájdalmasabb szivdöfés.

Más nap Sándor tovavonult udvarával és seregével, s egyszermind a királyi palotát is lángok martalékaul adatá. Minden fény, ragyogás letöröltetett a kevéssel azelőtt nagyszerű királyi lakhelyről; csupán a puszták, omladozó falak maradtak fenn, jelente a hatalmas hódító lábnyomait.

Sándor és Macedonia hatalma az idő örvényébe letünt, miként Persia s vele együtt számos birodalmak és hódítók. — A történelem bírói széke elítélte a szigorú győzött, hevült pillanatában elkövetett tetteért. A philosph és költő többet lát e tényben, mint puszták emberi gyöngeségből eredt tévedést.

A nemesis karja iszonyu! Az eunuchok és nők befolyása alatt álló keleti királyok Göröghonbani pusztításai egy kéjné szeszélye, talán honleányi érzelme által lőnek késő idő mulva irtózatossan megtorolva. Egy gyönyörpillanat pusztítá el Persepolist, nem Sándor kegyetlensége.

A N Y I R.

(REGE.)

TÓTH ENDRÉTŐL.

I.

Régesrégen vala . . . akkor még az ország
Csak a jó istenre bizta népe sorsát.
Mikor egy egy pusztán — ha többet nem mondok —
Öt-hat jámbor család alig csengett-bongott;
S ez is ha megunta itten lenni márma —
Vitte sátorát a tizedik határra.

Tehát mondom, akkor, ezen a vidéken,
Egyetlenegy pásztor-kunyhó állott épen.
Ez is csak olyan volt... holmi limből lombol,
Levelet hintett rá a fa irgalomból.
Parányi környékét beszegte a muhar,
Ha le nem etették ezt is a sok juhval. . .

Mert hát a kunyhónak istenfélő népe:
Egy fiatal pásztor, anyja s öreg nénje,
Juhot tenyésztettek, ebből éldegéltek,
Ez tölté be híjját a házi szükségnek;
Otthon a két öreg csetlett-botlott, főzött,
Az ifju pásztor pedig juhok őrzött.

Zöld halom oldalán, sűrű apró gyepe
Legelészett a nyáj, ő meg nézte fekve,
Vagy valami tetőn könyökölt, mélázott,
Mialatt csendesen, busan furulyázott . .
S nem volt a ki hallja, mi szól olyan szépen,
Ha csak valamellyik kis bokor nem épen.

Mikor aztán leszállt az alkony, az este,
És a szikkadt gyepe harmatot ereszte,
Bús furulyázását hagyta gyorsan félbe,
Fütytett a nyájnak, ez meg vissza bége . . .
S haza terelgette és a kunyhó mellett
Megfejték a fejőst, esztrenga se kellett.

Igy teltek a napok egymásután sorba,
A megszokott rendben sosem esett csorba.
A két öreg (tán mert nem is volt ki másra)
Minden ő dolguknál figyelt csak egymásra.
És tán a pásztor se gondolna egyébre,
Ha a magánosság nem volna terhére.

Hogy is ne! az egész tenger napnak folytán,
A ki hozzá szólott, furulyája volt tán;
Ki is lett volna más, a kivel ugy szólva,
A nagy pusztaságon szive szerint szólna?
Még a Tiszának se fütytenthették mármost:
Megette a farkas szegény hű jószágot! —

Egyszer, a többi közt, szomorkodván épen,
Bámulja a távult tündér szépségében
S a bokrokon bolygó gyenge szellő szárnya,
Valami hangot hoz . . . és ott hagyja nála . . .
Csodálatos hang volt s nem is igen messze,
De a pásztor tán még közelebb érezte. . . .

S mintha rontás lenne szegény fején, vagy mi,
 Oda kellett neki nyájat, mindent hagyni,
 S indult a hang után . . . nagy erő vihette —
 Nem is lélekzett, míg ott nem volt mellette . . .
 Gyönyörű virágos völgynek közepében —
 Egy szép leány mellett — ki ott dalolt szépen.

Nem is nézett fel sem a közelgő neszre,
 Ült a puha fűben s a virágot szedte.
 A pásztor elámult s hallgatta a nótát,
 Hogy ha jól venni ki, ilyen forma szót ad:
 „Repülj szellő, repülj, vidd el az én lelkem!
 Hogy az én galambom keressen fel engem. . . .“

No már ekkor tovább én sem álltam volna,
 A fiatal pásztor se tehetett róla . . .
 Hozzáment egyenest — bár azt hite szentül,
 Lesz egy kis hadd el hadd, vagy hogyépen felsül
 De im, mi történik álmélkodására:
 Rá mosolyg a lányka, és így szól hozzája:

„Ó mi régen várlak, ó mi régen kérlek,
 Mégis csak most jösz el, bátortalan lélek!
 Gyenge dalaimmal küldtem a szellőket
 S nálad nélkül hallám visszatérni őket.
 De csak hogy már itt vagy, csakhogy felkerestek,
 Ne reszkess elöttem, hiszen én szeretlek. . . .“

„Láttalak én gyakran, midőn nem is vélted,
 Midőn juhaiddal jártad a vidéket;
 Furulyád szólásán értettem én lelked,
 Hallgattalak váltig, ha nem is sejtetted . . .
 Itt hevülök én már régesrégtől érted,
 Hogy igaz szívemnek megmentsselek téged. . . .“

„Nézzed, elamoda, tul azon a völgyön,
 Ahol a nap piros sátorából feljön,
 Arra van egy erdő, annak közepében,
 Laknak a tündérek láthatatlan képen. . . .
 Engemet azoknak hatalma tart itten,
 Te szabadithatsz meg, hogyha segít isten.“

„Mert tudjad, ők látják rég, mi szép a nyájad,
 Elküldtek engemet, hogy elcsábitnálak . . .
 Édesgessenek el álnok szerelemmel . . .
 S midőn ők ezt látják, jönnek nagy sereggel,
 S amig itten véled enyelgek és játszom —
 Ők letelepülnek amazon a páston. . . .“

„És megölik nyájad, mind egytül egy lábíg,
 Le is nyirják gyapját a lekisebb szálíg —
 Mert a tündérgyermek a midón születik,
 Báránnyvérben fürdik, selyem gyapjun fekszik...
 S meglehet, mialatt neked ezt beszélem,
 Addig a szép nyájat leölnék egészen ;

„Hanem: vedd e vérrel harmatozó fűvet...
 S ott a páston, hová a tündérek gyűltek,
 Midón keresztül mégy (nem árt, ne félj, semmi)
 Elötted a földön egy kis sip fog lenni...
 Vedd fel azon módon, menj, és ne nézz vissza ;
 Ez a tündéreknék mindenható sipja...

„Mig ezt meg nem fúvod, addig minden tündér
 Rabod lesz a földön és ártani nem mér ;
 Én meg szabad leszek, követhetlek téged,
 Ugy-e te is szeretsz ? szeress engem kérlek !
 Hanem most menj, siess, oltalmazd a nyájat,
 Szívetem utánad ne sokáig fájasd.“

A jó pásztor se holt, sem eleven nem lett ;
 Sietett a nyájhoz, amint töle tellett,
 S amidón oda ért, látta, hogy valami
 Setét árnyék kezd a nyáj fölött szállani...
 Hanem oda szólott a Jézus nevében —
 Az árny eltűnt, a sip ott maradt helyében.

II.

Alig ért a hajnal piros selyemszárnya,
 Alig ért az égnek setét kárpitjára,
 Már a pásztor tul volt völgyön, halmon, éren,
 Nem kereste hol megy, csakhogy oda érjen.
 Oda is ért végre, holott a völgy-szélen,
 Aludt a szép leány csuda szépségében.

Mellé ült a fiu, és arczához hajlott,
 Azt nézte tán rajta, mi szépen hajnallott... ?
 S mint az alvó virág a közelgő napra,
 Felébredt a lányka, kimosolygott arcza ;
 Mennyi boldogságot, üdvösséget érzett,
 Mikor azt se tudta hogy kezdjen beszédet ? ...

De a pásztor végre szózatossá váltott,
 Elmondta hogy tennap mit tapasztalt, látott ;
 Elbeszélte, otthon anyja s nénje voltát,

Elmondta hogy várják, miképen ohajták.
Nem is soká késtek, felkészült a lányka,
S hogy az ifju hijja csupán csak azt várta.

El is hitta szépen, kezét is megfogta,
S tudja a jó isten, minck el nem mondta?
Vezette mindenütt a legpuhább réten,
Hogy valamikép a tövisbe ne lépjen.
S hogy a nyáj tennapi szép helyére értek,
A leányka ajkán megszólalt az ének:

„Fujjad szellő, fujjad zöld erdő harmatját,
Hogy ne lássa senki piros lábom nyomát...“
„Hát kitől félsz lelkem? hiszen csak én látom“ —
Felelt rá a pásztor, — „ne reszkess gyémántom,
Megoltalmazlak én minden földi bajtól,
A míg engemet látsz, soha se tarts attól!“

S mentek mendegéltek, pihenni sem álltak,
Belátszott már füstje a pászortanyának,
S oda is jutottak. — Bezzeg a két asszony
Hogy loholt elibök át a cseplyén gazon...!
Mit nem mondtak néki, mit miveltek véle,
Tán a tenyerökön is hordozták végre?

Nem is volt a földön boldogabb ház soha,
Nem fért se bubánat, se czivódás oda;
A jó öregeknek áldás volt az élet,
Mondta is az anyjok sokszor a menyének:
„Adjon Isten annak ezernyi ezer jót,
Ki a te bölcsődet megrendítette volt!“ —

Igy éltek keresztül egypár boldog évet,
Mialatt anyjokat ott hagyá az élet!
Az öreg néne is, nem sok idő múlva,
Mint a sárga levél anyjok mellé hullá!
Egymáshoz temették a két jó öreget
Könyvtől nőtt a virág sirhalmaik felett.

III.

A hol a boldogság a sziveket lakja,
Nem soká él ott a bú setét alakja.
A két fiatal is — bár sose feledte, —
A sirt... s virágokat is ápolt felette, —
Napról napra mégis, vidámabbak lettek,
Égett a szerelem szép napja felettek.

Hogy soha ne várja egy a másik jöttét,
Azután a nyáját ketteeskén őrzötték.
Egyik a másiktól soha se volt távol,
Mint a vad gerlicze nincsen a párjától.
S csendes esthajnalon, vig furulyaszónál,
Rendesen ott voltak ahol a kunyhó áll.

Másnap aztán ismét folytatták a régít,
Megálltak a halmon, lementek a rétig,
Ottan a menyecske virágokat tépett,
Fürge báránycsibéket felcizfrázta vélek.
Azután kerestek valami hús árnyat,
Ahol delelőre jó sort aluvának.

Egyszer, egy délután, a mint együtt ülnek,
Szemlélik a nyáját, mint örvend a fünek;
Nézik a felhőknek ezüst-arany tornyát,
Láthatatlan kezek mint építik s rontják;
Hallgatják a szellőt, hogy suttog, hogy szalad,
Hogy kiált utána a vidám pitypalatty....

Amint így hallgatnak, amint szemlélődnek,
Elkezdett a szive fájni mindkettőnek...
Egyik se tudta, hogy mi történik véle,
Csak odaborultak egymás kebelére...
Holott a szép asszony szólott ilyenképen:
„Furulyázzál egy dalt, azt az igen szépet!“

S oda hajtván fejét az ura keblére
„Furulyázz galambom!“ ismét szépen kérte.
A mi pásztorunk is, noha vonakodva,
Tarisznyájából a sipot elővonta...
S nagy — elgondolkozva, oda se néz, hogy mi?
Hanem csak elkezd szivrehatón fujni...

Alig adott a sip egyikét édes hangot,
A szép pásztorasszony borzasztót sikoltott,
„Ez a tündér sip volt!“ s nem szólhatott többet —
A boszus tündérek tüstént odajöttek...
Rögtön „köd előttem, köd utánam“ támadt,
Mellyben a jó pásztor egy szikrát se láthat...

Volt a levegőben nagy loholás, nagy zaj,
Szálltak a tündérek a pásztor asszonynyal;
Vitték a nyáját is s felhajták egy dombra,
Megnyiták, megölték egytől egyik sorba.
Akkor összeültek s azon vetekedtek:
Mármint az asszonyra mi büntetést vetnek?

El is határozták, nem sokáig késtek.
 Bűvös erejével három érintésnek
 Hol a tündérsereg a juhokat nyírta:
 Ott vált az asszonyból egy bánatos nyirfa...
 Mit később a pásztor nevezett volt így el,
 Midőn megsejté, hogy kedveséből nőtt fel.

Mert midőn elszlott a tündérsétéség,
 S szívén a pászturnak nem ült a nagy kétség;
 Bejárt hegyet völgyet, mind hasztalan járva,
 Nem akadván sehol szép boldogságára:
 A mint ahoz a bús halvány fához ére —
 Holmi sugás-bugás hatott a lelkére...

Mintha azt susogná: ne menj innen távol,
 Szeretődnek árnya sohajt e bus fából...
 Mintha minden ága csak felé hajolna...
 Mintha valami hang ezt dalolná róla:
 „Repülj szellő, repülj, vidd el az én lelkem!
 Hogy az én galambom keressen fel engem“...

Nem is ment el többé soha onnan távol,
 Élt amint élhetett, a föld jó voltából.
 Jöttek idő múltán jövevény családok,
 Szóltak hozzá és ő szíves volt hozzájuk...
 S átvették tartalmát bús történetének —
 Innen nevezték el a vidéket Nyír-nek.

LAVOTA ÉLETE ÉS KALANDJAI.

BERNÁT GÁSPÁRTÓL.

Tiszaparti lakoma.

A keresztény naptárakban 1807-dik év üdvözlé a világ megváltójának emlékét.
 Mig egy felől a corszikai hős, mint korának leghíresb solótánczosa ugyancsak
 megfranciáztatá Európa kissasszonyt: másfelől szép hazám Magyarország, hü nem-
 zete sujtásos iénye s szokásai szerint élvezgeté alkotmányos örömeit.

Az elszenderült öreg constitutio illyszerü örömvölgyébe vezetem vissza a szíves
 olvasót.

A forrón szerető édes anya, legszebbnek, legjobbnek tartja tulajdon gyermekét.
 S a hálás gyermek istennek legnemesb teremtménye.

A nagyapák pedig unokáikban ifjulnak meg.

Boldogult öreg barátom! kinek ápoló szárnyai alatt álmodozám ifjuságom tün-

dér álmait; ... ki olly gyöngéden, olly benső szeretettel ringatál térdeiden! ... légy üdvöz örömtelen távoladban! ... nem foglak feledni soha, soha! ... Gyakran meglátogatandom egyszerű sirhalmodat, s ha olykor olykor reád gondolni, rólad beszélni engedendik szívem keservei: fogadd könyveimet, fogadd a gyermeki visszapillantást hálaérlmem tanujelül.

Egy tiszamelléki hirneves megyében restauratio napja közelgett.

Restauratio! ... oh te pajkosédes játéka a hajdani ötvenkét országos szittya közéletnek! ... hát azért kelle olly fényes ágyból születned, hogy virágzó ifjúságodban krónikai sírboltba temetkezzél?

Azon áldott vidéken, mellyről emlékezni akarok, naponkint szembetűnőbb nyoma lön a közelgő tisztujításnak.

Pérge kalapok mellé bokrétául fosztaték meg az erdők lombozata s tollatlan állapotban kuppaszkodott a kakas és kappan féle inpopulatio. A pénzáruló polgártársak sűrű ögyelgése után hagyma illat párolgott a nemesi curiák ajtókilincsein. Hivatalvadászok arczain örök mosolyok ülnökeltek; az alkotmányos verekedés gyakoribb lön. A büszke nemes „te s tu“ pajtássává ölelgette a szegény armalistát. Végehossza nem volt az előpénzes tractáknak. Uton utfélen kortesdalok viszhangoztak; naponkint népesbültek a pártkérdések miatti halálmatrikulák; s a hivatalos csók és borözöntől szélfelhővé pirosittaték a választó nemzedék arczulatja.

A hajdani alkotmányos élet ártatlan consumensei között, ha nem is első, de nem is utolsó helyet foglalt tekintetes Hennyei Hennyé Pál.

Teljes világ életében hivatal után vágyott.

Már mint gyermek viczispánkodék az iskolában.

Fény, munka, tekintély s több e féle hivatali toldalékokkal mitsém gondolt. A hivatalt, mint fáradt napjai nyugpontját vadászta és szereté. Ez állapot nála nem kenyérmalom, hanem olly ázsiai sujtás volt, melly a dictiókat gazdagítá; a konyhát ellenben szegényíté.

Született szolgabíró volt tehát Hennyé Pál.

Nála a hivatali scála maximum a szolgabíróságban kezdődött és végződék, többre nem vágyott; de e kényelmes helyzetet meg akará tartani minden áron.

E felhajduzott megyei állapotnak több tisztválasztásokon át háborítlan birtokában hagyá tens Hennyé Pált a főispányi és cortes generozitás.

Egyszer azonban megkondult Palkó megyéjében is a reformok harangja, és Pál ur észre kezdé venni azon szomorú igazságot, hogy rajta kívül más halandó is akad széles Magyarországon, ki az ő helyén akarna lenni, .. és tán lehet is szolgabíró.

Nyakcsigai Péter járásbeli esküdt merészkedék vetélytársul föllépni.

Nyakcsigai mellett saját szorgalma, ügyessége s a megyei intelligentia szóno-kolt: Hennyé Pált a traktai bőkezűség, és így a honoratior faj, meg a köznemes-ség pártolák.

— Hohó Peti komám! nem oda Buda! — mormogá egy hivataltalan délutáni állapotban Hennyé Palkó — szíjj madzag! .. huzzad ... majd megválnék. hány zsákkal telik?

Tisztujítás körüli egyik napon, Hennyé Pál urnak, mint praescribált és élte fogytáig öröködni törekvő szolgabírónak, azon szeszélyes ötlete érkezik : hogy a szabadon választó karokat és rendeket isten szabad ege alatt vendégelje meg.

Juliusi nap volt, olly rekkenő kiadásban, melly a kalászban már czipóvá süté a buzaszemet;... s mellynek hevére a kunsági magyar is ki szokott vala juhász-bundásodni.

Diszesen fellombozott ezölöp-sátor fogadja jelenleg hús keblébe a Hennyé Pált éljenző karokat és rendeket.

Nehány lépetnyi távolban folydogál a szőke Tisza. Tükör sima felületén itt ott tört habocsák fodrosodnak, mellyeknek ragyogó ezüstjét, arany csillagokkal himezgeti a planéták fejedelme.

A regényesen morajzó folyamparton, nádból alkotott oláh süveg magaslik. Árnyában egy hófehér üstökű öreg halász, hálót tataroz. A főrrón égető nap hevétől recseg ropog a nádkunyhó, s nagy szomjúságban epedőn tekintget a szomszéd folyó hűves hullámira.

A fölbokrétázott sátor körül kíváncsi népség leselkedik.

Köztük egy két nyalka legény hosszunagyokat ujong. Rikoltását megszagattott hangtöredékben labdázza vissza a tiszai meredek.

A közel halmon, rongyos szárnyu szélmalom nyújtózkodik. Vedlett vitorlájához bozontos csacsi van kötőfékezve. A nagy hőségben szomoruan konyulnak alá öblös fülei. Olykor olykor bánatosan tekintget mellette heverésző gazdájára.

A sátorbeljében tekintetes és vitélző rendek lakomáznak. A nemes társaság jelenleg még csak a negyvenedik tál ételnél időzget.

A táblai képviselő amerikai színezetű.

A törvényhozó spectabilis tőszomszédjában, testvéri bizalommal nyakalgot a fütykös-imádó boeskoros nemes;... s az ősi és atlatz fénytől ragyogó matronák közel árnyában, bornyuszájú kimondhatlanok libegnek és lobognak.

Az étel italfélékkel kisallangozott sátor egyik zugában, ó Egyiptomnak néhány barnapely unokája rikatja az érzékeny sziveket. Reszkető ujaik közt piros hegedűk esergenek;... a művész keserveket pedig arany nedvű zöld kancsók enyhítetik.

— Uram uram, Ázó Mihály uram, szállok az urnak! — Rikácsol egy fontolva emelkedő honorátior kortes.

— Halljunk szót!

— Ácsi!

— More meg ne piszszenj, mert.

— Ne terécseljen keed sógorom!... halljuk!

— Hallom a szép szót — válaszol a dölöngő szónoknak Ázó Mihály.

A szónok kortes torkot köszörül;... d. mollból másfelet köhint;... a sátor tartalmán ide oda pislog, és a toasztnak neki indul:

— Valamint....

— Éljen!

— Vivát.

— Nem kell Nyakcsigai.

— Hennyé Pál szolgabíró éljen!

— Éljen éljen!... kiáltá az ujongó népség. A trombita százszoros tust harsant; négy darab markos-törvény alkotó által fölcsipetik helyéről Hennyé Pál uram, és

hármasttszelettel hordoztatik vala meg a sátorban és sátor körül; először mint létező, másodsor mint leendő, harmadsor mint házi gazdai szolgabiró.

— Gagyú komám, hogy van hát hogy? ... azt az én nótámat! ... csak még egyszer azt a gyönyörű nótát!

Gagyú cigány félrebillenti borzas fejét; keservesen tekintget a nótáleső pörés törvényhozóra, és keze alatt megjajdul a hegedü.

Ballangó Marcei fere csapja zöld ágas pörge kalapját, és a siró hegedü szóhoz szép csengő hangon dalol, hogy:

„Beteg vagyok, jaj de beteg vagyok,
Érted rózsám majd hogy meg nem halok.
Isten tudja; ... az én jó istenem.
Látlak-e még egyszer, vagy soha sem!”

A busbánatos Marcei olly meghatólag éneklé e dalocskát, hogy a vendégek közül egy idáig még szótlán és mogorva férfit, kiváló figyelemmel kísérté a bus melodiát, és kezet szoritott a ragyogó arcú dallossal.

— Tán bizony megszerette nagy jó uram a nótámat? — mondá Ballagó a vele fraternizáló spectabilisnek.

— De meg ám Marcei öcsém ... takaros egy nóta.

— Hátha még te huznád mellé a hegedüszót Jankó pajtás! szóla a házi gazda, kedélyesen csapintván a komoly egyéniség vállára.

— Akkor én is dalolnék — selypité egy angyalszemű szöke leányka.

— Rögtön tánczra kelnék magam is, pedig boldogult Pistimet gyászolom — jegyzé meg az arany haju leányka mamája.

— Huzd el azt a „réz a l j a i t” János barátom!

— Tégy boldoggá művész atyámia.

— Nem bánom, ha a szívem megreped is, ... csak most az egyszer ...

— Kedves jó Lavottám igen szépen kérem ...

— Én is! ... mi is ... esdeklének kört képezve a vendégek.

Lavotta, mintha mit sem hallott volna: komoly és szótlán marad.

— Édes lelkem szép bácsikám, muzsikáljon egy keveset! ... lássa én majd meghalok a maga nótáiért — szóla kezezkéit kérelemre kulcsolva a kis szöke.

Lavotta szót sem felel; hanem hirtelen megfordul, és egy gazdátlan pohárból egy kortyra kiszoritja a rubint színben ragyogó visontait.

— Az én kedvemért Jankó pajtás! ... ismersz, hogy nem háborgatlak; de most ..

— Nem játszom.

— Igazad van Jankó, szárazon csak uzsorás működik. Nem csak a hegedüvonót kell ám gyántázní, hanem a géjét is.

— Ha csak e hibázik, ugy se baj! .. jöszte te makacs virtuoz a nektár forrás-hoz, és koczints velem egy pár pohár egri s e r v u s h u m i l l i m u s t.

— Iszom; de nem hegedülök — válaszolt hideg nyugalommal Lavotta.

— Tekintetes nagyságos uram az in barátságomért hedegiljen egy párányicskát, rimánkodék Gagyú cigány.

— Csak ányicskát, mint á kis ujjom.

— Sose hallott olly gyönyörű sípet még a nagyidai legínység se! ..

— Inkább íhen szomjan hallgatom excselencsiádat, fejezé be a cigány szónok-

latokat egy félszemü kontrás, kinek bal látókája a rémséges ital és éjelezés miatt úgy nézett ki, mint egy gömbölyü zsebóra réztokban.

— Nem játszom . . . mondtam már, hogy semmi esetre se játszom — felelé nyers hangnyomattal Lavotta, és mérgében egy körötte ácsorgó borzas purdé sarutlan lábacsájára olly dühösen toppintott, hogy magát az ordító cigánykát is alig tudták a gyp alól kiszedegetni.

Hagyjátok azt az akaratos poétát magára ; . . . majd megjön ökeme, mint a fűzfa süvöltő — szóla a kérelmezőkhöz egy vágott homloku öreg exvitéz.

— Ide azt a vérbélü tihamérit Csimbók öcsém! . . . így ni, most már bátran kiálthatja az ember, hogy éljen a házi gazda!

Éljen az egész világ! — sugá magához Lavotta, és iménti haragocskáját úgy leönté bakarféle servus humilimussal, hogy egy sátor helyett tizet is látott.

A tiszaparton bokrosodó füzesek árnya mélyebb mélyebb foglalásokat tön a folyam medrében.

A Mátra berczei mögé áldozó nap bibor sugárlátok közt engedé szokott ábránd játékinak az alföldi szabad rónatájt.

A szelid tekintetü vidékre azon sajátságos nyugalom kezde vissza szállongani, melly a költői kedélyzetet olly földietlen merengésbe ringatja.

Alföldi napnyugat.

Innen s onnan álmos szellőcskék tévelyegnek. A nesztelen folyamon át, hápogó vad kácsák csattogtatják szárnyaikat.

Itt ott, egy két melancholikus gólya suhog keresztül a csendes légen, s némán üdvözli krakogó daru pajtásait.

Henney Pál uram tisztválasztási előcsapata, miután a rekkenő juliusi nap álló egész délutánján agyaföbe éltette volna mindazon eleven és nem élő teremtményeket, kik gége birodalmának szélesítésére illő borkorcsójául szolgáltanak vala : tehát friss levegő ozsonázása végett búcsut rebege a sátori élvezetnek, és a háborgó nektárok óceánjáról az igénytelen Tisza sik tükrére szállongott.

Regényes nyári est terjengeté a rónavidék fölé szárnyait.

A hold sarlója halvány fényvel ezüstözé a felhőtlen ég sötétké mennyezetét.

Lélekvesztőkből hevenyészett nemzeti flották uszkálnak a gyöngéden sihegő habocskákon.

A kecsegó úrru csónakok szomszédjában, piczinke ladik billeg ballag a csendes folyam hátán.

Az alföldi gondolácska hegyvégén tisztos arczu ősz halász evezget. Átellenében az említett aranyhaju leányka, és Lavotta látható.

A művész nem kéreté magát. Az est szépsége, s a költészet mindenható hatalma által elbájolva, kebléhez ölelé kedvencz Straduvárióját és hurjain a nemzeti élet, ősi kedély és jellem zengedezett, népének örömevel és bánatával.

— Nem megjövendöltem, hogy ha magára hagyatik, megjő, mint a fűzfa süvöltő, — kiálta egy rozzant tutaj lucskos kebléből az öreg exvitéz.

Lavottának egy remek zenekölteménye : „A hevesi Restauratio” e csónakos estének köszönhető.

MÜBIRÁLATI ROVAT.

Az idei élénk farsang, kivált utolja felé igen háttérbe szoritotta a szini előadásokat, s a különben is nagy előkészületeket igénylő látványos álarczos bálak miatt, csak rövid s már régebben betanult vigjátékok adathattak. A pesti szegény gyermek-kórház javára adott táncvizigalom előtt, febr. 5-kén Arabella, a vasárnapi s hétfői operabálok előtt pedig Vallomások s Lavater jött színre. Ez utóbbi előadások a közönség kényelmére úgy rendeztetek, hogy a táncpadlat fölé még egy másik, magasabb színpad emeltetett, melly azon pedansok ellenében, kik azt szerettk hajtogatni, hogy a színházi táncvizigalmak színházunk tekintélyét alásülyeszték, igen jó szójátékra adott alkalmat, mert elmondhattuk, hogy szinészetiünk soha magasabbban nem állt.

Ottheló előadásáról irt cikkemben megígértem, hogy Jágóróls személyesítőjéről bővebb említést fogok tenni, ez egy kis adosság, mellyet most sem váltok be. Ebből láthatja az olvasó, hogy a kritikusknak is mint más embernek, szinte megvannak rendes gyöngéi. Az adósságesinálás rendes utóféjdalma szokott lenni a farsangnak. Ez az adósság különben más adósságtól annyiból mégis különbözik, hogy nincsenek, soha nem fizetési' utógondolataim; mostanról csupán azért hagyom el, mert Jagó még a hamvazó szerda közbejöttével is, egy kissé kirívólag sötét átmenet lenne a farsang rózsaszínü örömeiből. Sötét és keserü, annyi fény, annyi édesség után! Aztán meg a táncvizigalmak által okozott zibbadás és kimerültség nem szorult jellembonzolgotó narkotikus teoriákra, hogy olvasásból menjen át szende álomba.

Mielőtt azonban ez új adóssággommal az olvasó elnézését igénybe venném, egy régibb tartozásomat illő lesz lerónom, t. i. Jekelfalusi Albert ur első föllépték illetőleg. A sokszor látott és említett Profétának, melly ezuttal az összes rendezőség javára adaték, e föllépés igen nagy érdeket kölcsönzött. Mindenki kíváncsian várta, hogy egy fiatal énekes, ki először lép színpadra, a hirhedt Proféta szerepét, milly merész öngyilkossággal fogja a közönség elé vezetni. E vágnak és várakozásnak tagadhatlanul némi amphitheatrumi szaga volt, noha másrészt nem hiányzottak, meghitték, kik a fiatal Proféta jelöltről legkedvezőbben nyilatkoztak, noha bálványá petrificalt Stéger-Proféta ezekre is birt annyi behatással, miszerint biztosan csak közép-szerű sikert sem mertek jósolni, kivált miután előde, Mayerbeer lekötelező sorai daczára sem birta a közönséget úgy lekötelezni, hogy egy kis succé d'estime-nél egyebet nyerhetett volna.

Jekelfalusy Albert, mintegy genie, ki nem próbál, hanem mer és győz, diadalal keresztül küzdte magát az aggályokon. Nem őt bátorította a közönség, hanem ő bátorítá fel közönségét, ő tüzet s vért öntött azokba, kik kiléptekor reszkettek érette. Az énekben művészeti tanulmánya s a játékban nagy társasköri miveltége tették őt otthonossá. S így lön általa fényesen megczáfolva azon mondás, hogy: nemo profeta in patria. A Jekelfalusi családban, ugylátszik a művészet természeti ösztön és tulajdon. Családjának csak legközelebbi ágazata három művész taggal bir. Egyik a püs-

pök, kinek mint mondják rendkívül érezes bassushangja van. Mint a Próféta-szerepéből kivettük, Jekelfalusi hangja, ha csengésben nem olly kütünö is, de annál több erővel bir, melly a heroicus hangvitelrei kiváló hajlam mellett is, sok hajlékonyságot tanusit. Feltünöleg szépek közép hangjai, mi a Prófétaféle s általában a hősi szakmához tartozó szerepekre azért igen alkalmas, mivel rajta a gyakran előforduló s hatásos, szavalati hangvitelt igénylő recitativeket a legjobban lehet énekelni, ebben elősegíti őt még az is, hogy nem csak anyanyelvre nézve magyar, hanem hogy e nyelv művészi kezelését is érti. Én részemről dalszemélyzetünkben az illy hazánkiát öszintébb örömmel üdvözlöm, mint sok notabilitásnak hirdetett idegent, ki nyelvünk szajkó módrai betanulásával elgyötri magát, és a közönséget; igen ha kedvük és szorgalmuk volna nyelvünket rendszeresen betanulni á la bonheur! de ezt egyik sem teszi, s a színház sokkal lovagiasabb, sem hogy valakit illyesmire csak távolról is erőltetni akarna, a magyar nyelvért jócskán fölemeli az idegennek a díját, de azért a honorált tulajdont a világért sem követeli tőle, sőt hogy az illy idegen művész el ne unja magát, mieink az ő nyelvét tanulják meg nyakra főre, s akkor aztán akárhogy korholják az ujságok a szöveg rossz kiejtéséért, ő tökéletesen meg van győződve, hogy ő é p e n azt a nyelvet beszéli, mit a színház többi tagjai, — és igaza van *).

Egy másik hazánkia is tett minapában kísérletet szinpadunkon, Ernaniiban, Gálfy ur, aradi színház volt kedves tenoristája. Ezuttali föllépése mind művészeti, mind egészségi szempontból kedvezőtlen korszakra esett. Itéletünket, egyszeri föllépése után (ebben is hurut által volt akadályozva) csak abban öszpontosíthatjuk, hogy felhangjai szépek, az énekhez mivelte értelme van, játéka műkedvelőé, és én daczára hideg fogadtatásának, mellyet a közönség őt tenor pártra szakadása igen szított — sajnálnám, ha a szép tenor hangok itka korszakában G. ur elvonná magát a szinpadtól, s az actusok helyett az aktáknál maradna. Különben már elhagyta Pestet, s Ernaniiban valószínűleg Jekelfalusy fogja legközelebb felváltani. □

TARKA KÉPEK.

A SZINPADI FORRÁS.

Egy kisvárosi szinpadon nagy látványos előadáshoz készültek.

Maga az igazgató egyszersmind dráma szerző, és hős, saját jutalom játékára készite egy nagyszerű darabot illy czim alatt: „a Sahara csodái, vagy a puszták fiának nevezetes viszontagságai“ vitézi játék öt szakaszban, tánczokkal, énekkel, tableauokkal, mozgó vadállatokkal, tüzokádó hegyekkel és élő forrásokkal.

Az igazgató jó hirben álló férfi volt, ki mindazt, a mit a szinlapon ígért, teljesíteni is szokta, s becsülendő furfangossággal kicsinált felkelő napot és elsülyedő várost a maga eszéből. A fenevadak, kikkel a puszták fia harczol, szépen kiteltek a helybeli diákokból, még elefánt is jött elé, abba kettő levén dugva, kik közül egyik

*) Sajnáljuk, hogy szinbírálónk ez állítását minden jó szándék mellett sem bírjuk megczáfolni. Szerk.

a két első, másik a két hátulsó lábat képviselte *) , a szerezsen bayadérek , kik a puszták fiát álmban körül tánczolják , besüviczkolt képű szolgálók voltak , a flamingó szerepét az igazgató golyója czinoberrel befestve játszotta , a megjelenő tüzokádó hegytorkából maszkirozott rakéták fityfrikelték az omló tüzet és lávát , és mikor a hó el kezd esni a Sahara pusztáján , az igen szépen lön visszaadva apróra tépett papírosokkal , miket a padlásról szórtak .

De semmi sem tanusítja az igazgató leleményességét jobban , mint az eleven forrás , melly a föld alól kitör . A puszták fia tudniillik miután a puszták csodáit részint agyonverte , részint elszaladt előlük , maga is eltéved a Saharában ; — a homokkal behintett szinpad élethűen ábrázolja , millyen irtóztató kopár sivatag ez az afrikai Hortobágy ; sem enni , sem inni való azon nem találtaik : — itt végre megtört erővel , tikkadtan , szomjasan lerogyik a földre a puszták gyermeke , s felsohajtván így szól : „ah Mahomed , tégy értem csodát s nyiss forrást e pusztában szomjam enyhítésére.“ Erre azonnal felbuggyan egy bőséges vizsugár a szinpad közepéről , mellyben a hős megenyhítve szomjazó ajkait , így viszonz : „köszönöm ezt neked Mahomed , hogy meghallgattál.“

Ezt ugy csinálta ki a fursangos igazgató , hogy furatott egy lyukat a szinpad közepén , az alá odaállított egy dilettans statistát egy nagy kézi fecskendővel , kinek jól lelkére lön kötve , hogy a mint a fentebbi szavakat hallja , jó eleve oda tartván a fecskendő végét a lyukhoz , annak egész tartalmát ügyesen lőjje fel .

A próbákon mind ez a leggyönyörűbben sikerült ; táncz és ének pompásan ment , a diákok ugy bögtek , hogy senki sem mondta volna , hogy nem igazi oroszlányok , a földalatti forrás is , a mint a jelszót hallotta , nem késett megjelenni : maga Mahomed , ha akarta volna , sem produkálhatta volna szebben az artézi kútat a Saharában .

Történik azonban , hogy az előadás folyama alatt a puszták fia elragadtatva művészi ihlettsége által , s elevenen képzelve magában , hogy az irtóztató pusztaságnak közepette eltévedett , midőn tikkadtságtól aléltan lerogyik , épen rá talált ülni arra a lyukra , a hol a forrásnak meg kellett jelenni , s ott nagy könyörgve elmondja : „oh Mahomed tégy értem csodát , s nyiss forrást szomjam enyhítésére.“

Az alant álló vízi ember , hallva a jelmondatot , nem késett a fecskendő egész tartalmát rögtön az illető nyíláson felküldeni , mire a puszták fia , odakapván mind a két kezével , felkiált :

„Köszönöm ezt neked Mahomed !“

Szó a mi szó , de azok a személy összeírók szörnyű udvariatlan egyéniségek . Oda jönnek a békés ember szállására , s miután születéshelye , vallása , mestersége stb. iránt gyóntató atyai pontossággal kikérdezzék s mind ezt a magukkal hozott nagy könyvbe beirták , ráadásul még az évek számát is akarják tudni .

Hogy e ráadás valamennyi közt a legborzasztóbb kérdő pont , azt az illy vallatásokhoz nem szokott nővilág legkevésbé fogja tagadni ; s mi , részünkről épen nem csodáljuk , ha a nagy könyvbe iktatott adatok legtöbb esetben össze nem hangzanak az anyakönyvi kivonatokkal .

Illy kényes helyzetbe jött az utósó összeírás alkalmával Katika kisasszony , kiről

*) Talán talpviselte?

az egész kis város tudta, hogy gyermekcipőit nem tegnap hányta el. Ezzel ugyan nem azt akarjuk mondani, mintha e cipőket a helybeli cipész nagy apja varrta volna, annyi azonban egy részről bizonyos, hogy Katika a fekete redoute-okra és fekete bankókra élénken emlékezhetett; de más részről természetes az is, hogy ezen emlékeiről nem csak nem szeretett beszélni, sőt közvetve el is tagadta azokat, midőn a kandi összeírónak 30 évnél egy nappal sem vallott be többet.

Az összeíró azonban csintalan fiú volt; a 30 elébe szép csendesesen egy 1-est írt, s a tréfát, akarattal vagy feledékenységből, de minden esetre az illető tudta nélkül — ott hagyta.

Történt, hogy éppen ez időben a városkába egy idegen hivatalnok jönne lakni, egy hatvan éves, jó húsban lévő agglegény és szenvedélyes régiség-buvár. Előtte csak az birt becsesél, mi ősi időkből származott. Egész szekrényei ily ritkaságokkal voltak zsúfolva, s nem tudta, mit nem adott volna egy fogáért azon lajtorjának, melyen pár ezer év előtt Jakab az angyalokat látta fel s alá sétálni — álmában.

E jó ur egyszer esetlegesen a személy összeírási könyvet forgatván, szeme a 130 éves kisasszony nevének akadott meg.

— Ezt látom kell, még pedig azonnal; gondolá, fogta kalapját s az elsőt, kivel találkozék, megkérde, hol lakik az öreg kisasszony? ezt mindenki tudta.

Bekopogtatott, belépett, és Katikát éppen apró ugorka savanyításnál találta.

— Éveire még nagyon jó erőben van; gondolá ismét, mi közben a régiséget tőtől talpig megnézegette, s két oldalról lehetőleg körül is járta.

— Mi tetszik uraságodnak? kérde a kissé meglepett szűz.

— Ah ah édes kisasszony — volt a felelet helyetti bámulós kérdés — s valóban olyan öreg volna már?

— Millyen öreg? ki az öreg? pattant fel s méltán a sértett fél.

— Már kérem — száz harmincz évre illy friss erőben lenni nem mindennapi...

— Én? száz harmincz éves? förmedt rá Katika, — elment az ur esze?

— Szabad kérdeznem, mennyi éves tehát?

— Ötvenöt! szalasztá ki hirtelenében az igazságot a kétszer vállaltott.

— Ej ej, akkor bocsánatot kérek — úgy tévedtem; szólt kissé zavartan a régiségbuvár s távozáék.

Szegény Katika ha tudta volna, hogy e tévedés az összeíró csinja, tudom nem látna ez most betűket és számokat írni; bár később hihetőleg megbocsátott volna neki ama kedvező fordulat kedvéért, melyet az ügy véletlenül vón.

Mert tudnivaló, hogy a régiségbuvárnak első pillanatra megtetszett a Katika s a j á t házában uralkodó rend és tisztaság, s az agglegényi magányt unalmasnak találván, látogatásait jelenleg olyan sűrűn ismétli, hogy a kis város általános hiedelme szerint a legközelebbi összeírás Katikát nehezen fogja többé a hajadonok koszorújában találni.

Balogh István

** Házimulatságban egy asszonyság kérdé: Hol van az én arszlánom?

— Engem kérdez nagysám? mond hozzá tolakodva egy uracs.

— Dehogyan; hanem ölebe met viszonz a hölgy.

** E napokban egy Kinisi Pál nevű orvos halt meg, ki csak annyiban különbözött a kenyérmezei Kinisitől, hogy az karddal öldökölt, ez pedig orvos s á g á v a l.

KANDI.

BUDAPESTI HIREK.

* * A farsang elmúlt, el is temettetett egy nagy bögőhegedűben az utolsó színházi álarozos bálban, mely a mennyivel rövidebb volt a többinél, annál jobb kedvvel végződött. Öreg emberek vagyunk már, de még ilyen vig farsangot, mint az idej, nem értünk. Még a hó is esővé vált, mire a földre ért, az emberek jó kedvétől.

* * A belépő bójt komoly napjai, mély áhitattal fogadtatnak fővárosunkban. Magyarország hercegprimása elrendelé, miszerint a helybeli magyarajku lakosság épülésére az itteni szentegyházakban hetenkint kétszer magyar szónoklatok tartassanak.

* * A pesti ideiglenes német színház ez évi május folytán megnyitattik. Merünk magunknak azzal hizelegni, hogy ha e roppant épületet sikerült a pesti németajku lakosság részvényei és adakozásai útján néhány hónap alatt mintegy elővarázsolni, nekünk sem leend kivihetetlen feladat a nemzeti színház épületén teendő javításokat az összes magyar nemzet pártolása által létrehozhatnunk.

* * A jövő tavaszi virágkiállítás a Múzeum termeiben május 5-től 8-ig fog tartatni.

* * Csernovics Péter ur, egyike leglelkesebb főurainknak, egy fiatal tehetséges művész hazánkfiának külföldöni tanulmányozására 500 pengő évdíjt utalványozott, azonkívül megígérvén neki, hogy keleten teendő utazásokra is alkalmat nyujtand neki. E köztisztelőben álló művészet és emberberbarát nem szünik meg pártfogó részvéte által minden figyelmet érdemlő közügyet elősegíteni, küzdő tehetségek, szenvedő ügyefogyottak földi gondviselése lenni, áldozatait minden — a közrészvétet igénylő — oldáron ott találjuk. Nem rég a nemzeti színháznak diszkardok vételére 180 pftot ajánlékozott, most ujabban az aradi színház számára szerzé meg a nagy költségbe kerülő Rigolettót, s több eredeti és fordított drámát. A tények szólnak.

* * Megjelentek, s minden könyvárusnál kaphatók: Gróf Teleky József Hunyadiak korából a második kötet; valódi nemzeti kincs. Két jogtudományi mű: az egyik Tóth Lőrincz, ismert publicistáinktól: ősiségi stb. legfelsőbb nyiltparancs ismertetése s magyarázata, első füzet; második Kléh Istvántól, austriai új büntető törvénykönyv betürendben.

△ A farsang utolsó három napjai megjelentek, s a legkedveltebb csárdások lélekiemelő vidám hangjai közt bucsuznak tőle; mondhatjuk ugyan, hogy ezek száma legió, de a legsikerültebbek, e nemhez tartozó zenedarabok, mint például a Délibáb csárdás Doppertől, gróf Festetics Leónak ajánlva, nem hallnak el a farsang utolsó óráival; komolyabb napok bekövetkeztén, figyelmeztetjük a műkedvelő közönséget következendő komolyabb szellemű sikerült, zongorára alkalmazott zenedarabokra, melyek, valamint a fentemlített Délibáb csárdás, Treichlinger műkereskedőnél kaphatók. L' orgie bachanale és Festa neapolitana, Aschertől. Plainte du petit savoyard, Blumenthaltól, La cascade Panertől.

Dr F.

* * E napokban elhagyja a sajtót Jókai Mór „Török világ“ czimű regényének II. kötete, melyet a harmadik még e hó folytán követni fog.

Szerkesztői értesítés. Olly beküldött művek, mellyek meg nem említetnek, el nem fogadottaknak tekintendők. Egy ivnél kevesebbre terjedő kéziratok nem adatk vissza, valamint a nyomtatásban kiadott művek kéziratai sem. Három hónap a latt el nem vitt kéziratokért felelősség nem vállaltatik. A szerkesztőség csötörtökön délután és pénteken látogatásokat nem fogadhat el, azonkivül minden nap és minden órában. Irodalmi álnevek alatt csak ismert munkatársaink műveit közölhetjük.

A „SZIKSZÓI ENYHLAPOK“ ÜGYÉBEN.

Örömmel jelentem a t. közönségnek, hogy tüzvész által véginségre jutott földieim, a szikszóiak némi fölsegítésére szánt képes almanach, a főnebbi czim alatt négy műmelléklettel megjelent.

Hogy a könyv tartalma a t. olvasó közönség várakozásának teljes mértékben megfelelő, s így almanachokban meddő irodalmunkra nézve valódi nyereség: arról kezeskednek köztiszteletben álló nevei azon íróknak, kik szives közrehatásuk által a könyv kiállítását lehetővé tették, s neve a tisztelt szerkesztőnek, kinek kellő készülsége ismeretes széles e hazában. Fogadják mindnyájan forró köszönetemet kedves és szerencsétlen földieim nevében; s a mennyire műveiket és fáradságaikat, a cél- és körülményeknél fogva, olly dúsan, mint ők azt érdemlették és én ohajtottam volna, nem díjazhattam: pótolja e hiányomat azon édes öntudatuk, hogy míg nemzeti irodalmunk kertében felmutatható illy szép füzérhez a legszebb virágszálakat készségesen nyujtották; egyszersmind — ha a t. olvasó közönség részvéte melegen járuland a vállalathoz — a hála könyvek legdicsőbb gyöngyeivel fizetik meg azokat azon emberek és hazafiak, kiknek inségét enyhíteni iparkodtak.

Részemről nem hittem mellőzni a kiállítási csint; azért almanachom e részben, reményem, megfelelő tett ígéretemnek.

A hozzám f. évi januar 20-káig eljutott t. előfizetők névsorát — ellenörködés végett is — kinyomattam. — A kész könyvnek bolti ára már most 4 pft; illy jutányosra szabtam azt azért, hogy megvételét könnyítvén: a t. közönség pártfogására annál inkább számithassak, s ez által, a sok költség fedezése után, a kegyes részvevőkkel együtt azon szent örömben részesülhessek, mikép általok és velök szerencsés leheték a sinlök nyomorát, habár paránylag is enyhíteni.

Vállalatom anyagi sikeréről, nemcsak mert ez felsőbbleg kötelességemül tétetett, de különben is, annak természeténél fogva, a legközelebbi pesti vásár után azonnal — közönség előtt is — számolni fogok.

A szent ezélon kívül, ön magában azon t. íróknak névsora, kik annak létesítése végett koszoruba gyültek, elégséges lehetne a könyv ajánlására.

A beküldött, de helyszüke, vagy későn történt érkezés miatt az almanachba föl nem vett dolgozatokat szerkesztő ur kezembe adván: azok tölem az illetők által visszavehetők. Pest, januar 30-kán 1853.

KUNSCH JÓZSEF,
a „Szikszói Enyhlapok“ kiadója

Vidéki szemle.

K e c s k e m é t, január. 1853.

Örömmel vettük az újévre sik pusztáink koronkénti tüneményének szellemi rokontársát, a fővárosi „Déliabót.“ — A „Déliabóval“ együtt a „Szépirodalmi lapok“ kedvesen fogadtatott.

Egyébiránt magyar irodalmunk pártolását illetőleg, Kecskemét műveltebb osztálya felül áll minden megrováson. Hölgyeink ismerik a nevesebb magyar műveket, s örömmel társalognak tartalmuk felett. Valódi magyar nők ezek tiszta magyar fajból, kik a hont s annak irodalmát forróan szeretik. — El kell azonban mondanunk, miként az alsóbb és szegényebb néposztálynak olvasmányi köre igen szoritkozott, mellynek egyik főoka abban látszik rejleni: hogy irodalmunk ezen néposztály értelmiségéhez mért művekkel ekkorig még fel nem lépett, s ha népszerű nyelven irt, s a nép életéből merített szerkezetű egynémely irodalmi műnek közkezekre jutása, a magyar irodalom közmegismertetésére nézve valódi nyereség volna is, de a méreg drágaság minden illetén magyar könyvet, még előhaladott korunkban is, csaknem végkép kizár a forgalomból; holott, ha figyelemmel kísérvük a magyar köznép szellemiségét, tapasztalandjuk, miszerint annak szinte megvan a maga népköltészete, melly különösen az alsóbb osztályu nők ajakáról, kedvesen hangzó népdalainkban élénken fejezi ki magát. Dalköltemények, népmondák és regék igen olesó kiállításának eszközlése volna a magyar irodalom egyik főteendője, miszerint a magyar köznép életerében a magyar irodalom megfészkelhetné magát.

De térjünk egyebekre. —

Legérdekesebb újdonságul hiszem megemlíthetőnek városunkra nézve egy rendszeres nőnövelde, vagy leánytanodának városhatóságunk pártfogása alatti megalapítását és létrehozását. Az intézet első és jelenlegi okleveles vezetőnöje Dianovszky Anna Tóthné asszonyság, kinek jeles képzettségéről és tiszta jóakarataról meg vagyunk győződve. Kísérje siker és szerencse a derék növelőnő fáradozásait.

Egy intézetünk tehát nem kis küzdelmével a jobbknak, létrehozott; de hiányzik még egy másik, — szinte nagy fontosságú intézet, t. i. egy rendes színház megalapítása. Ezen eszmét a nagy és dicső emlékezetű Katona Józsefünk, az állandó becsű Bánk Bán szerzője, mint akkor Kecskemét városi hiválnok, korának férfiai előtt nem egyszer pendíté meg; de lelkes szózata nyom nélkül hangzott el. Akart ugyan városunk előljárósága egy időben — még mikor a magyar színészet serdülő korát alig hogy tullepte, s főként Kilényi, Czelesztin, Balogh, Láng, s több színész igazgatók vezetése által képviselt vándor színészet városunk lakossága által hévvel pártoltatott, — egy rendes színházat építtetni; de a jó és nemes akarat nem volt sem általános, sem eléggé szilárd: hogy a dicséretes szándok megtestesüléshez közeledhetett volna; sőt már 1819 előtt az anyagok is be voltak hordva az építendő színházhoz, s tán ha az 1819-ki tűzvész által városunknak majd hason fele porrá nem hamvad, a cél eredménynek is örvend vala. — Megbukván e szerint a terv, a későbbi években közénk vándorolt színésztársulatok többnyire vendéglőkben üték fel vándor sátraikat, s tavaszi és nyári időkben nagyobb szerű előadásra, a nevezetes terjelmű lovárda épületet

használák fel. Így tartott ez számos évekig, mignem végre derék magyar keblű, néhai Király Sándor lakos társunk, saját udvartelkén rögtön egy az akkori kor igényeinek megfelelő színházat építtetett. Ezen kiszerű magány színház maiglan áll; többnyire elzártan, városunkban, holott ifj. Király Sándor azt még csak egy pár év előtt jóval megis nagyobbította a nézőség kényelmére. Ollykor műkedvelőink veszik azt igénybe, s holmi kóbor búbajosok avagy zeneművészek lépnek abban fel, átutazásaik alkalmával. — Mi egyébként úgy vagyunk megyőződve: hogy, miként Széchenyi István elve szerint, ha a megye pártfogása és ereje által Pesten magyar színház nem emelkedik, az összes magyar nemzet anyagi ereje által, habár valamivel később, a Duna partján a nemzet méltóságával megférő országos színház, csakugyan létre jön vala, holott így e nagy czéltól tán századokra visszadobátánk; úgy történhetett Kecskeméttel is: hogy ha az említett kisded magány színház nem létesül, s az előljáróság az által bizonyos korigényelte gondoktól fel nem oldoztatik, lehet, hogy most tekintélyes és talán állandósított színészársulattal dicsekhető színházunk állana, városunk közepinek valamely szabadabb terén.

A mi továbbá városunk társas életét illeti, megjegyezzük még, miként az idők szerint csak igen gyéren tűnnek fel olytán jelenetek, melyek összes társadalmunk életre-valóságát némiképp átvillányoznák. Színészetünk uincsen, s úgy látszik vándorszínészeink egy idő óta kerülük városunkat, valamint műkedvelőink sem működnek már régtől fogva. Megemlítendő itten, miként Ballagi Károly ur, természettanár a ref. főiskolán, három izben tartott már nyilvános népszerű felolvasást, illetőleg magyarázatot a távirdák működéséről, s annak csoda gyors haladásáról. A nézőség számos vala. — Hogyha pedig még ollykoron szereinknek is gyönyört s lelkeinknek magasztosabb élvezeteket szerezni akarunk, elel tekintünk, Muzslai László ifju főstész műszobájába s honfias benső örömmel kívánunk minél nagyobb sikert megkezdett pályájához.

Néhány szót irodalmunk jelesebb termékeiről. Lévai József és Losonczy László költemény füzeireik városunkban köztetszéssel fogadtattak; Müller Gyula „Nagy naptára“ és a Jókai Mórtól szerkesztett „Országos nagy naptár“ dus tartalmánál fogva kedveltetik; Vahot „Színházi Almanachja“ nálunk kevés előfizetőket számlál; Jókai Mór „Török világá“-nak második kötetét nagy feszültséggel várjuk már december vége óta; a „Puncs“-ot mindekkoráig nem kaptuk. Értesültünk továbbá, miszerint Hornyik János levéltári okmányok alapján Kecskemét város történetének írásával foglalkozik; e nevezetes ősmagyar város multját, főleg a török hadjáratú időkben, igen érdekes leend birhatunk.

Farsangunk egykedvűleg foly. Folyó hó 23-án volt egy nagyobbzerű táncvígalmunk a casino teremben az egyesület által adva, 1848-dik évi farsangtól ekkorig az első és egyetlen. — A terem kellő díszszel volt ugyan világítva, de a nők pazar fénye felül mult minden várakozást. Láttunk magyaros, egész arany főkötőt, s arany fejdíszeket lelkes magyar hölgyeink gyönyörű hajfürtein. — Mindennemű tánczokból vala eljárni való, még csárdás sem hiányzott, kettő éjjél előtt és kettő éjjél után. Isten velünk!

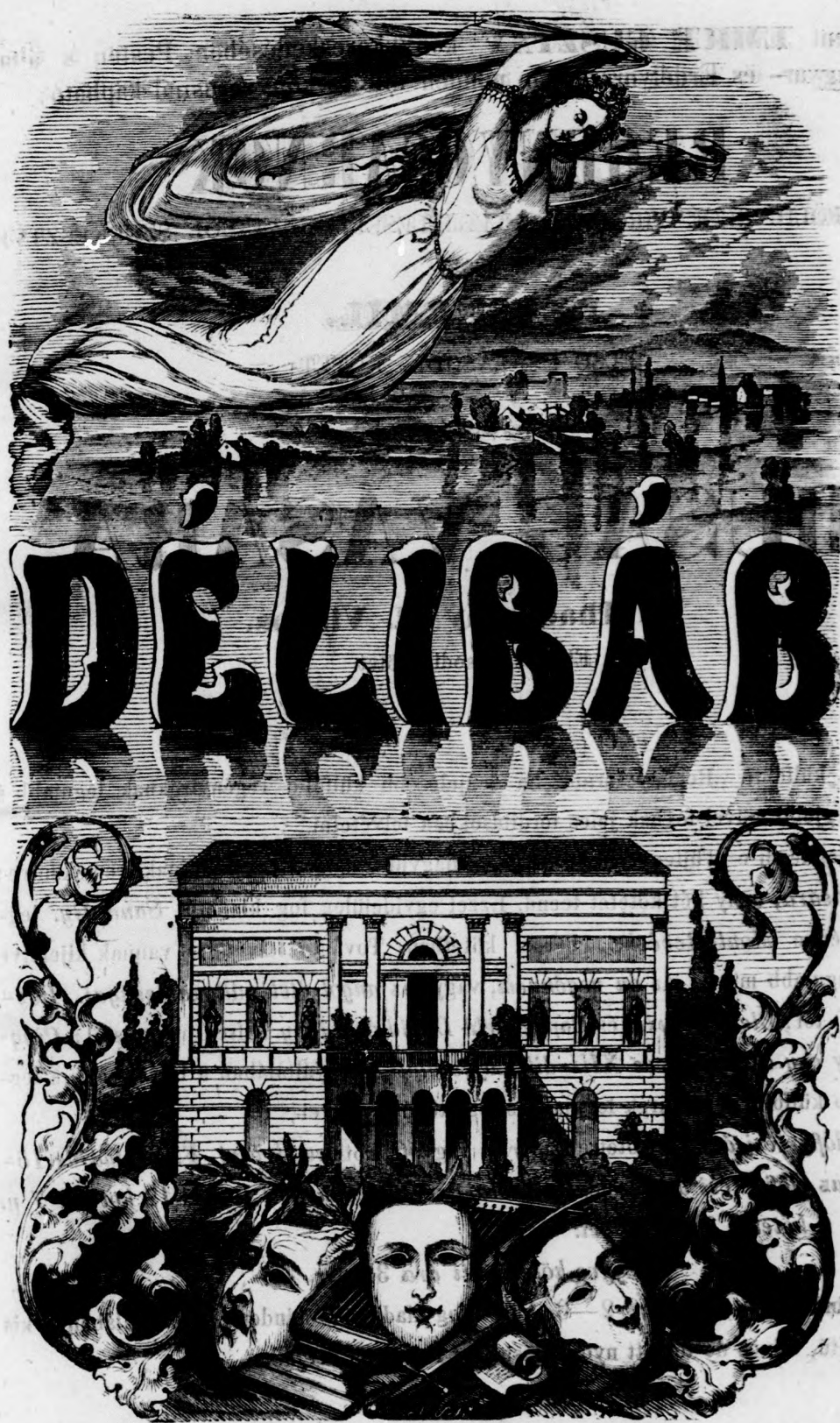
GÖMÖRI FRIGYES.

FELELŐS SZERKESZTŐ

TOLNAI GRÓF FESTETITS LEÓ.

PEST, 1853.

EMICH GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA.

 Mai számunkkal küldjük szét Szilágyi Virgil „Csendes fájdal-
mak” című regénye előzetési ivateit.

Megjelent **EMICH GUSZTÁV** könyvkereskedésében Pesten s általa Magyar- és Erdélyországban minden hiteles könyvárusnál kapható:

REGÉNYCSARNOK

A KÜLFÖLDI REGÉNYIRODALOM LEGJELESEBB MŰVEIBŐL SZERKESZTVE
KIADJA

RÉCSI EMIL.

ELSŐ ÉS MÁSODIK KÖTET:

HIUSÁG VÁSÁRA.

Írta **Thackeray M. Vilmos.**

Első és második kötet.

A külföldi „Regénycsarnok”-ba legjelesebb külföldi regényíróknak legujabb s elismert legjobb művei fognak jeles fordításokban felvétetni.

Megkezdli e gyűjteményt *Thackeray* nagyhirű angol regényírónak remekműve: *Hiuság vására*, mely két kötetet teend. Ezzel egyidejűleg fog kiadatni *Sand Gy.* legujabb regénye *Mont-Revêche*, három kötetben. További felvételre vannak kijelelve *Bulwer* legujabb műve: *Az én regényem*, vagy *az angol élet változatosságai*. *Boz-* (*Dickens*-) től; *Bleak House*, és *Copperfield David* de *Vigny* Alfred marquistól; *Cinq-Mars* vagy *egy összeesküvés XIII-dik Lajos alatt*, s egyáltalában a legjelesebb s legkedveltebb külföldi regényírók legujabb s legkitünőbb művei.

Előfizetési ár: 12 kötetre 6 pft; vagy 6 kötetre 3 pft. F. évi május 15-dikén tul az előfizetési ár bérmentes postai szétküldés mellett teend: 12 kötetre 7 p. ftot, vagy 6 kötetre 3 pft 30 krt.

Egyes kötet bolti ára 36 pkr.

Minden 4—5 hétben 2—3 kötet fog kiadatni; minden kötet általában 8 kis nyolczadrétű, csinos de tömött nyomtatásu ivet foglaland magában.